

Poul Sverrild: *Lysthusbeboerne – en forstad fødes*. (Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv, 1988). 144 s. 100 kr.

Det er ikke let at skrive en universitetsopgave om, så den egner sig til et bredt publikum. Men det er stort set lykkedes for lederen af Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv, Poul Sverrild med bogen »Lysthusbeboerne«.

Bogen skildrer hvordan Hvidovre kommune fra århundredskiftet til midt i 1920'erne ændrede sig fra en landkommune til en Københavnsk forstad. Og det gik ikke stille af. Sognerådet forsøgte at forhindre en udvikling, som var uafvendelig, og det førte til årelang tovtrækning mellem især sognerådet og en række andre offentlige instanser. Poul Sverrild baserer i stor udstrækning sin glimrende fremstilling på det materiale, denne tovtrækning efterlod.

Problemetets kerne var en omfattende bolignød i København i årene efter 1. Verdenskrig. Arbejderne købte i stort tal grunde i de omliggende kommuner, opførte lysthuse på parcellen og slog sig permanent ned i husene. I begyndelsen ignorerede sognerådet i Hvidovre de nye beboere, men da de krævede, at deres børn skulle gå i kommuneskolen brød uvejret løs. Sognerådet mente ikke, at lysthusbeboerne kunne få deres børn i skole, når de ikke betalte skat. Det gjorde heller ikke ligefrem sagen bedre, at Hvidovre skole kun lige akkurat havde plads til de skattebetalende indbygges børn.

Striden om skolebørnene stod på gennem fire år, inden et nyt socialdemokratisk flertal i Hvidovre sogneråd i 1925 endelig løste problemet, til lysthusbeboernes tilfredshed. Poul Sverrilds gennemgang af skoleproblemet og de øvrige problemer om lysthusbeboernes rettigheder og pligter har ikke kun et snævert sigte. Den viser samtidig hvordan forskellige ministerier havde

mere end svært ved at finde deres egne ben i det dengang nye problem i dansk planlægningshistorie: forstaden.

Netop dette problem, forstaden, er Poul Sverrilds egentlige ærinde i bogen. Han viser, hvordan begrebets fysiske fremtræden blev grebet an lokalt og nationalt. Myndighedernes udbredte forvirring og inkonsekvente handlemåder bliver afsløret med hudløs grundighed. Og det er den side af bogen, som gør den væsentlig for alle, der beskæftiger sig med byhistorie eller planlægning. For også i dag er der lignende problemer: Det kan være pensionister, der bor hele året i sommerhusområder, som derfor skal kloakeres for store beløb, eller det kan være en øget tilflytning til landkommuner i omegnen af større byer med følgende kommunal vrangvillighed med oprettelse af de nødvendige daginstitutionspladser.

Hvad Poul Sverrild derimod ikke skriver så meget om er – Lysthusbeboerne. Bogen indeholder ganske vist nogle opgørelser over erhvervs sammensætningen af befolkningsgruppen og der slutes af med en række uformidlede interviews med tidligere lysthusbeboere.

At lysthusbeboerne ikke er særlig meget omtalt gør imidlertid ikke bogen dårlig. Tværtimod er der meget spændende national og lokal historie at hente. Bogens illustrationer opvejer til dels den manglende omtale af lysthusbeboerne, idet der bringes fine fotos af lysthusbeboernes liv og dagligdag.

Allan Frandsen

Steen Ousager: *Politik på skinner. Lokalbanesprøgsålet og Nordfyns privatbaner i dansk trafikpolitik ca. 1920-1970*. (Odense Universitets Forlag, 1988). 218 s., 188 kr.

Med næsten eksprestogsfart bliver læ-

seren ledt ind i problematikken i Steen Ousagers bog. »Den 31. marts 1966 kørte der for sidste gang tog på Nordfyn. Næste morgen rullede DSBs rute- og lastbiler ud som erstatning for de tre lokalbaner Odense-Kerteminde-Martofofte, Odense-Bogense og Odense-Middelbart med sidebane Brenderup-Bogense.« Hårdt og brutalt serverer forfatteren i to sætninger slutningen på det trafikpolitiske drama, der udspringer sig over de følgende 200 sider.

Men ellers var der ikke megen fart over trafikpolitikken på privatbaneområdet i den periode, Ousager tager fat på. For allerede i 1930'erne havde staten i realiteten besluttet sig for at nedlægge privatbanerne, som ikke blev tillagt nogen selvstændig rolle som kollektivt trafikmiddel. År efter år bevilgedes de lokale baner statstilskud uden seriøse overvejelser over deres betydning lokalt og regionalt.

Når nedlæggelsen af de nordfynske baner fandt sted i midten af 1960'erne, var det led i en generel afvikling af samtlige privatbaner, hvor de store underskud i de foregående år blot var katalysatorer for udviklingen – ikke dens årsag.

Hele den diskussion – og i mange tilfælde mangel på samme – der førtes mellem kommunerne og staten om privatbanerne afdækkes fint af Ousager, der har gennemgået et imponerende kildemateriale i såvel den lokale som den nationale administration. Bogen bliver på den måde et helt uundværligt redskab for den, der studerer lokal jernbanehistorie. Men den kan også læses af den, der interesserer sig for dansk trafikpolitik i den behandlede periode. Eller den kan slet og ret læses, fordi det er en god bog.

En af årsagerne til at bogen kan stå alene er, at Ousager har en holdning til den politik, der blev ført på privatbaneområdet. Han holder meget af privat-

baner, og synes ikke om, at staten undlod at inddrage banernes placering i det samlede trafikbillede. Han bryder sig heller ikke om, at kommuner og amter forholdt sig passive og afventende.

En anden årsag til at bogen må anbefales er illustrationerne. Stort set alt det liv og den dagligdag der knyttede sig til lokal tog-, rute- og lastbiltrafik visualiseres for læseren/beskueren. Der er billeder af anlægsarbejder, losse- og lastearbejdet, badegæster, sammenstød og andre uheld osv. osv. Ousager retter i forordet en tak til Hans Gerner Christensen og Arne Kirkeby for deres arbejde med at fremskaffe fotos. Og den tak vil alle læserne uden tvivl gerne skrive under på.

Allan Frandsen

Tom Lauritsen og John Poulsen: *Roebanerne. De danske roebaner i billeder og tekst.* (Forlaget Banebøger, 1987). 73 s., 129 kr.

Peer Thomassen: *Forsvundne stationer.* (Forlaget Banebøger, 1988) 80 s., 149 kr.

Forfatterne til bogen om roebanerne formår på en beskeden plads at give en god oversigt over roebanernes historie. Fænomenet var især knyttet til Lolland, Falster og det sydlige Sjælland, men da bogen er godt illustreret med kort, er det ikke noget problem for den ikke stedkendte at følge med.

Inden selve behandlingen af banerne indledes, bringes en kort og instruktiv gennemgang af sukkerproduktionen og en af dens væsentligste forudsætninger: transporten af roer fra markerne til saftstationer og fabrikker. Derefter følger en generel gennemgang af banernes historie, inden de enkelte baner gennemgås i bogens hovedafsnit. Her vil der være megen lokalhistorie at hente,